

ДЕЙНОСТИ ПО ОПАЗВАНЕ И ПОЛЗВАНЕ НА ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ

Закон за лечебните растения

ПАНАИР НА БЪЛГАРСКИТЕ БИЛКИ

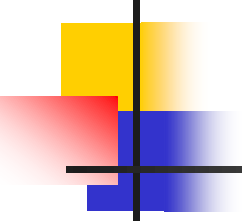
**гр. Пловдив
06-07.11.2015 г.**

„Живот в хармония с природата”

През 2010 г. Делегатите на Генералната асамблея на ООН обявиха **периода 2011-2020** като **Десетилетие на ООН за опазване на биологичното разнообразие** (с резолюция 65/161), под надслов **„Живот в хармония с природата, за бъдещето”**.

АКТУАЛНА ИНФОРМАЦИЯ, ОТНОСНО СЪСТОЯНИЕТО, ТЕНДЕНЦИИТЕ И ЗАПЛАХИТЕ ЗА БИОРАЗНООБРАЗИЕТО (БР)

България, с площ 110 910 km², е на едно от първите места в Европа по богатство на видове, съобщества и природни местообитания; включва части от три биогеографски района – алпийски, черноморски и континентален.

Фактори за богатото БР:

- Географското положение на страната в югоизточната част на континента;**
- сложно палеогеографско и палеоклиматично минало,**
- разнообразни релеф и климат,**
- наличие на достатъчно сладководни ресурси и близост с Черно море,**
- значителен горски фонд и др.**

АКТУАЛНА ИНФОРМАЦИЯ, ОТНОСНО СЪСТОЯНИЕТО, ТЕНДЕНЦИИТЕ И ЗАПЛАХИТЕ ЗА (БР) - Флора:

- **Алгофлора** - 3100 вида от около 580 рода, 15 класа и 7 раздела;
- **Бриофлора** - 754 вида, 34% с консервационна значение (CR – 18, EN – 25, VU – 124 и NT – 20);
- **Папратовидните и семенни растения** - около 4100 вида, от които 270 вида са Балкански, а 174 – български ендемити.
- **Червен списък на растенията** на България (2009) с 801 вида: изчезнали EX – 1, редки RE – 12, застрашени CR – 208, критично застрашени EN – 297, уязвими VU – 204, липсват данни NT – 79. Или 19.5%.
- **Растителните съобщества** - от 1250 и 300 формации. Горските съобщества преобладават и достигат до 34%.

БИОЛОГИЧНИ И ГЕНЕТИЧНИ РЕСУРСИ

- Според Конвенцията за биологично разнообразие **„биологични ресурси“** включват генетични ресурси, организми или части от тях, популации или други биотични елементи от екосистемите с действителна или потенциална стойност.
- В Националната **генетична банка** в Садово се съхраняват 57 684 семенни образци, от които 13 269 са с български произход. Това е най-голямата колекция в ЮИ Европа (<http://eurisco.ecpgr.org>).

ЗАПЛАХИ

1. Влошаване, фрагментация и загуба на местообитанията. Основната движеща сила в този случай е човекът със своята дейност, която се изразява в свръх експлоатация на природните ресурсите, разораване на тревни местообитания и превръщаните им в обработваеми земи..

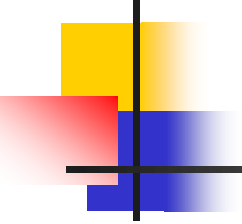

ЗАПЛАХИ

2. Прекомерно използване на биологичните и генетичните ресурси. Горските ресурси са застрашени от нерегламентиран дърводобив, браконьерство, нелегален износ на билки и гъби, неконтролирана паша. Загубата на местни породи животни и сортове растения се дължи най-вече на интензификацията в селското стопанство, въвеждане на чуждоземни породи и сортове, които изместват местните такива.

3. замърсяване на въздуха, водата и почвата. Почвени замърсители -изкуствените торове, пестицидите, депонирането на битови и промишлени отпадъци.

ЗАПЛАХИ

4. Инвазивни чужди видове. Около 60 вида покритосеменни растения се считат за инвазивни или потенциално инвазивни.

5. Климатични промени. България попада в географски регион, който е сред най-уязвимите по отношение на климатичните промени.

ЗАКОН ЗА ЛЕЧЕБНИТЕ РАСТЕНИЯ

Списък от 739 вида лечебни растения или 20% от българската флора.

От тях в потребление са около 200 вида, от които се получават 250 вида билки, които се използват в профилактиката, лечението, парфюмерийната, козметична и хранително-вкусова промишленост.

Консервационнозначими видове – защитени

видовете от приложение 3 на ЗБР

Лечебните растения, чиито запаси в природата са намалели критично, са обявени за защитени.

Забранява се: сечене, бране, късане, изкореняване и хербаризиране, унищожаване и увреждане на находищата им, притежаване, пренасяне, търговия и изнасяне зад граница в свежо и изсушено състояние на цели растения или части от тях, събиране на семена, луковици, коренища и други репродуктивни органи.

Изключения от тези забрани - с разрешение на МОСВ за научно-изследователски цели, за създаване и попълване на специализирани колекции, за култивирано отглеждане, за възстановяване на нарушени популации или за повторното въвеждане на видовете в природата.

Защитени по ЗБР

Хвойна казашка

Ефедра обикновена

Тис обикновен

Страшник бодлив

Кокиче елвезиево

Кокиче снежно

Гол сладник

Пърнар

Жълта тинтява

Петниста тинтява

Силивряк

Juniperus sabina L.

Ephedra distachya L.

Taxus baccata L.

Acanthus spinosus L.

Galanthus elwesii Hook.

Galanthus nivalis L.

Glycyrrhiza glabra L.

Quercus coccifera L.

Gentiana lutea L.

Gentiana punctata L.

***Haberlea rhodopensis Friv.* и др.**

Специален режим на опазване и регулирано ползване видовете от приложение 4 на ЗБР

30 растителни и **55** животински вида. В зависимост от състоянието на популациите, режимите и условията им за ползване, ежегодно се въвеждат със заповеди на министъра на околната среда и водите.

<http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=686>

ЛР са:

Блатно кокиче

Leucojum aestivum

Кръглолистна урока

Bupleurum rotundifolium L.

Кръглоглав челядник

Echinops sphaerocephalus L.

Метличеста мишорка

Gypsophylla paniculata L.

Минзухар пролетен

Crocus chrysanthus Herb.

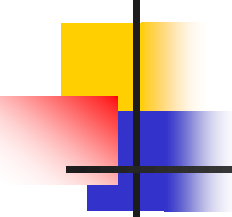
Минзухар есенен

Crocus pallasii Bieb.

Видове под специален режим на опазване и ползване по ЗЛР

(чл. 10, ал. 1, 2 и 3)

- ресурсите им проявяват тенденция към намаляване;
- Всяка година - заповед за ползването за текущата година. Не се разрешава събиране на билки от тези видове в НП, както и извън определените със заповедта райони и количества. Режимът не се отнася за случаите, когато билките се събират за лично ползване.
- Заповед № РД-115/13.02.2015 г. (ДВ, бр. 17)
 - ползването на 11 вида е регулирано;
 - за 25 вида събирането от природата за стопански цели е забранено. Някои успешно се култивират и задоволяват нуждите на пазара.

Списък на видовете лечебни растения с определяне на годишно допустими за събиране количества билки

1. Божур червен (*Paeonia peregrina* Mill.)
2. Зърнастец елшовиден (*Frangula alnus* Mill.)
3. Иглика лечебна (*Primula veris* L.)
4. Катраника, пелин бял (*Artemisia alba* Turra)
5. Лазаркиня, еньовче ароматно (*Galium odoratum* (L.) Scop.)
6. Лудо биле, старо биле (*Atropa belladonna* L.)
7. Ранилист лечебен (*Betonica officinalis* L.)
8. Решетка безстъблена (*Carlina acanthifolia* All.)
9. Тлъстига лютива, жълто прозориче (*Sedum acre* L.)
10. Трън кисел (*Berberis vulgaris* L.)
11. Шапиче (*Alchemilla vulgaris* complex)

Списък на видове лечебни растения със забрана за събиране на билки от естествените им находища на територията на цялата страна или в отделни райони (по ЗЛР)

Бенедиктински трън, пресечка (*Cnicus benedictus* L.)

Волски език (*Phyllitis scolopendrium* (L.) Newm.)

Горицвет пролетен (*Adonis vernalis* L.)

Дилянка лечебна, валериана (*Valeriana officinalis* L.)

Залист бодлив (*Ruscus aculeatus* L.)

Изтравниче, страшниче (*Asplenium trichomanes* L.)

Исландски лишей (*Cetraria islandica* (L.) Ach.)

Исоп лечебен (*Hyssopus officinalis* L. ssp. *aristatus*)

Какула едрочветна (*Salvia tomentosa* Mill.)

Копитник (*Asarum europaeum* L.)

Мечо грозде (*Arctostaphylos uva-ursi* (L.) Spreng)

Момина сълза (*Convallaria majalis* L.)

Оман бял (*Inula helenium* L.)

Папаронка жълта, жълт мак (*Glaucium flavum* Crantz)

Пелин сантонинов (*Artemisia santonicum* L.)

Пирински/Мурсалски/Алиботушки чай (*Sideritis scardica* Grisb.)

Пищялка панчичева (*Angelica pancici* Vand)

Плаун бухалковиден (*Lycopodium clavatum* L.)

Риган бял (*Origanum vulgare* L. Ssp. *Hirtum*(Link) Letswaart)

Ружа лечебна (*Althaea officinalis* L.)

Салеп (*Orchis sp. diversa*)

Смил жълт (*Helichrysum arenarium* (L.) Moench.)

Хуперция иглолистна, плаун обикновен (*Huperzia inundata* (L.) Bernh=L.selago)

Цистозира (*Cystoseira barbata* (Good et Vood) Ag.)

Позволителни и такси за ползване на лечебните растения

Събирането на билки за търговски цели или преработка се извършва след издаване на позволително и заплащане на такса за ползване. Позволителните се издават от органите на изпълнителната власт, които управляват съответните територии.

Събраните от таксите средства се използват за поддържане, възстановяване и оценка на ресурсите, изграждане на информационна система, образователни програми за лечебните растения.

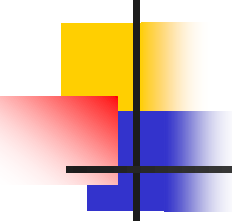
Събирането на билки в защитени територии

Абсолютно е забранено събирането на билки в резерватите и поддържаните резервати, както и на местата с високо биологично разнообразие, което може да бъде увредено.

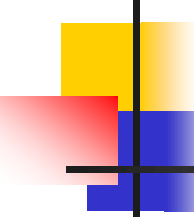
Събирането на билки на територията на националните паркове е ограничено. Местата, където могат да бъдат събирани билки и допустимите количества се определят чрез плана за управление на парка.

В защитените местности и природните забележителности също трябва да се избягва събирането на билки, дори когато това не е специално забранено със заповедта за обявяване на защитената територия.

Наредба 2 за правилата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения, ДВ, бр. 14/ 20.02.2004

Целта на наредбата е опазване на ресурсите и получаване на качествена суровина. Чрез нея се въвеждат изисквания за опазване на находищата, регламентират се периоди за събиране на билките, начини и инструменти за събиране, периоди на покой за възстановяване на находищата, хигиенни изисквания към участващите в процеса на събиране.

Наредба 5 за изискванията на които трябва да отговарят билкозаготвителните пунктове и/или складовете за билки, ДВ бр. 85/28.09.2004

Съвместна между МЗ и МОСВ; регламентира изисквания, вкл. хигиенни към билкозаготвителни пунктове и складове за билки, и ред и условия за изкупуване, първична обработка и съхранение на билки. Изискванията за устройството и дейността в билкозаготвителните пунктове се отнасят до техническите им характеристики, технологичното оборудване, документацията, първичната обработка, съхранението, обработката, етикетирането и транспорта на билките.

ОЧАКВАНИЯ

1. Подобряване на:

- **на взаимодействието между ведомствата и партньори в бранша**
- **повишаването ефективността на контрола укрепване на административен капацитет на държавните, местни и общински власти**
- **Генетичния фонд от ЛР ефективно да се опазва в природни условия (*in-situ*) в мрежата от ЗТ;**
- ***Ex-situ* опазване на ЛР да продължи да се извършва в специализирани живи колекции в някои научни институти**

2. Намаляване на административната тежест.

БЛАГОДАРЯ ЗА ВНИМАНИЕТО!

Калина Стоянова
Национален координатор на
Конвенцията по биологично разнообразие

kstoyanova@moew.government.bg

